

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2024-82-102-109>
УДК37.011.31

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ: ОСНОВНІ ДЕФІНІЦІЇ ТА КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД © Габрук О.О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Габрук Олег Олегович, ORCID:0009-0005-9861-9462, gabruk@tutaimail.com; аспірант кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті проаналізовано сучасні дослідження з проблеми професійного саморозвитку особистості. Докладний аналіз наукових праць і практики професійної (професійно-технічної) освіти дозволив констатувати відсутність системного теоретико-методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до професійного саморозвитку, що сприяє виникненню певної низки протиріч.

Згідно з поставленою метою, у статті було надано визначення професійного саморозвитку педагога професійного навчання, відповідно до якого це – цілеспрямований процес самореалізації його особистості шляхом формування й подальшого вдосконалення знань, умінь, навичок, а також професійно особистісних якостей, необхідних для успішної діяльності з організації, проектування й реалізації освітнього процесу в установах професійної (професійно-технічної) освіти та виробничо-технологічного процесу на підприємствах і в організаціях. Автором зроблено обґрунтований висновок, що структура готовності до професійного саморозвитку педагога професійного навчання має містити 5 компонентів: 1) самовизначення; 2) самооцінка; 3) самоорганізація; 4) самокерування; 5) самовдосконалення. Для кожного з цих компонентів було визначено сукупність критеріїв, за якими можна визначити рівень сформованість кожного компонента зазначеної готовності. Результати аналізу психолого-педагогічної літератури дали змогу дійти висновку, що готовність майбутнього педагога професійного навчання до професійного саморозвитку є багатоаспектним особистісним утворенням, а його функціонування можна трактувати як єдність пов'язаних між собою певних функціональних компонентів: 1) мотиваційно-ціннісного; 2) когнітивно-діяльнісного; 3) рефлексивно-оцінного.

Визначено, що перспективним напрямом подальших досліджень цієї проблематики є вивчення інформаційно-освітнього середовища та умов, за яких здійснюється професійний саморозвиток педагога професійного навчання, як під час здобуття професійно-педагогічної освіти, так і під час самостійної професійно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: педагог професійного навчання, професійний саморозвиток, структура готовності до професійного саморозвитку, функціональні компоненти, професійно-педагогічна освіта.

O. Gabruk "Readiness of a vocational teacher for professional self-development: basic definitions and components"

In article modern researches on problems of professional self-development of the personality are analysed. The detailed analysis of scientific works and practice of professional education allowed to state lack of system teoretiko-methodical ensuring training of future teachers of vocational education for professional self-development that promoted emergence of a certain number of contradictions. It agrees the object set in article definition of professional self-development of the teacher of vocational education according to which it is purposeful process of self-realization of his personality by formation and further improvement of knowledge, abilities, skills the and also professional and personal qualities necessary for successful activities for the organization, design and realization of educational process in institutions of professional (professional) education and production and technological process at the enterprises and in the organizations was given. The author drew a valid conclusion that the structure of readiness for professional self-development of the teacher of vocational education has to contain 5 components: 1) self-determination; 2) self-assessment; 3) self-organization; 4) self-government; 5) self-improvement. For each of these components the set of criteria by which it is possible to determine level formation of each component of the specified readiness was defined. Results of the analysis of psychology and pedagogical literature, gave the

chance to come to a conclusion that readiness of future teacher of vocational education for professional self-development is multidimensional personal education, and its functioning can be treated as unity of the certain functional components connected among themselves: 1) motivational and valuable; 2) cognitive and activity; 3) reflexive and estimated. It is defined, shcho the perspective direction of further researches of this perspective is studying information and education the environment and conditions under which professional self-development of the teacher of vocational education is carried out, both during receiving professional pedagogical education, and during independent professional and pedagogical activity.

Keywords: teacher of vocational education, professional self-development, structure of readiness for professional self-development, functional component, professional pedagogical education.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. На сучасному етапі перебудови системи освіти в Україні в руслі сучасних загальноєвропейських тенденцій установи професійної (професійно-технічної) освіти мають нагальну потребу в професійно-педагогічних кадрах із високим рівнем професійної компетентності, які здатні оперативно реагувати на зміни освітнього й виробничого середовища, мають прагнення до неперервної самоосвіти й самовдосконалення та націлені на підвищення ефективності професійної діяльності. Значущість професійного саморозвитку педагогів професійного навчання визначена стратегічними орієнтирами, відображеними в нормативних документах, що визначають розвиток української освіти взагалі, та професійної (професійно-технічної) освіти зокрема. За роки незалежності України було прийнято закони України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту» з останніми змінами, внесеними згідно із Законами № 2940-IX від 23.02.2023 та № 3025-IX від 10.04.2023, «Про зайнятість населення», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про охорону праці» тощо. Є Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Наказ МОН України від 12.12.2019 № 1551 «Про затвердження «Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти», Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 рр., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти». До цього можна додати ще й «Концепцію державної системи професійної орієнтації населення», «Декларацію про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» та ряд інших документів, прийнятих на державному рівні. Так, у «Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні» актуалізоване завдання з модернізації системи підготовки й підвищення кваліфікації професійно-педагогічних кадрів, що висуває на

передній план необхідність відновлення професійного саморозвитку й самовдосконалення педагогів професійного навчання з урахуванням потреб ринку праці, інноваційного розвитку галузей економіки й досягнень науково-технічного прогресу. Проте на науковому та методичному рівнях ця проблема ще вивчена недостатньо. Все це дає змогу констатувати наявність *проблеми*, що полягає в необхідності формувати готовність педагога професійного навчання до професійного саморозвитку ще під час здобуття базової професійно-педагогічної освіти, з одного боку, та відсутності чіткого, науково обґрунтованого уявлення про її сутність та компонентний склад, з іншого.

Аналіз досліджень та публікацій. Професійній діяльності педагогів професійного навчання та їхній підготовці присвячені дослідження: С.Ф. Артюха, В.Б. Бакатанової, Н.О. Брюханової, І.Б. Васильєва, Р.С. Гуревича, С.О. Гури, І.Є. Каньковського, О.М. Кириченко, Д.В. Коваленко, О.Е. Коваленко, В.В. Олейника, В.О. Радкевич та ін.

Сьогодні в педагогічній науці й практиці накопичено певний досвід розв'язання проблеми професійного саморозвитку особистості. Так, феномен «професійний саморозвиток» розглядався в роботах В.В. Рибалки (наголошує, що центральний стрижень професійного саморозвитку особистості - це її власна активність) [1], Г.О. Балла (що протягом життя можливі переходи від однієї провідної сфери професійної діяльності до іншої) [2], О.Р. Малхазова (розгляд основних детермінантів професійних диструкцій у процесі професійного саморозвитку) [3], О.М. Кокуня (розвиток особистості професіонала йде шляхом покрокового подолання і навіть ненавмисного створення нею певних ускладнень, які реально долаються) [4] тощо.

Докладний аналіз наукових праць і практики професійної (професійно-технічної) освіти дозволив констатувати відсутність системного теоретико-методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів професійного

навчання до професійного саморозвитку, що сприяє виникненню певної низки *протирич* між:

- потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях, що прагнуть до професійного саморозвитку в професійно-педагогічній діяльності, і реальним станом підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яка недостатньою мірою враховує необхідність формування в здобувачів освіти готовності до професійного саморозвитку;

- необхідністю теоретико-методологічного й методичного забезпечення формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів професійного навчання й недостатньою розробкою зазначених аспектів;

- необхідністю підвищення рівня готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів професійного навчання й використанням переважно традиційних форм і методів організації освітнього процесу.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні сутності й структури готовності майбутнього педагога професійного навчання до професійного саморозвитку. Задля її досягнення необхідно вирішити такі завдання: уточнити визначення понять «професійний саморозвиток» та «професійний саморозвиток педагога професійного навчання», а також визначити компонентний склад готовності майбутнього педагога професійного навчання до професійного саморозвитку.

Виклад основного матеріалу.

Проведений теоретичний аналіз сучасних досліджень з проблеми професійного саморозвитку особистості дозволяє констатувати, що вчені розглядають професійний саморозвиток педагога як взаємозв'язок певних компонентів у структурі його особистості.

Зокрема, О.Д. Колодницька в структурі професійного саморозвитку майбутнього вчителя визначає такі компоненти:

- самосвідомість, спрямована на формування цілісного уявлення про себе як про фахівця;

- самооцінка, обумовлена як усвідомлення й зіставлення своїх професійних якостей і з якостями інших педагогів;

- самоорганізація, розглянута як регуляція власної освітньо-практичної діяльності;

- самокерування, що розуміється як прогнозування й рефлексія власної освітньо-практичної діяльності відповідно до певних професійних норм і вимогами [5, с. 28].

С.У. Гончаренко надає більш широкий перелік внутрішніх психічних складових, що забезпечують саморозвиток особистості, а саме: «самосвідомість, самовизначення, самоактуалізація, самореалізація, самодіяльність, саморегуляція, самобудівництва, самоідентифікація, самооцінка» [6, с. 297].

Безумовно, така структура повинна розглядатися через призму конкретної професійної діяльності. Так, О.Е. Коваленко відзначає, що «в структурі діяльності інженера-педагога можна виділити дві складові: педагогічну (організація навчання й виховання) і виробничо-технологічну (забезпечення виробничого процесу в навчальних майстернях, розробка виробничо-технічної документації, обслуговування матеріально-технічної бази лабораторій і кабінетів, освоєння нових технологічних процесів і техніки)» [7, с. 18]. Отже, результатом діяльності педагогів професійного навчання можуть бути як конкретні товари, роботи й послуги, готові для реалізації населенню, так і компетентний, гармонійно розвинутий кваліфікований робітник, службовець, фахівець середньої ланки. Інакше кажучи, у діяльності педагога професійного навчання інтегруються психолого-педагогічний, методичний і виробничо-технологічний компоненти, що й зумовлює основну відмінність професійно-педагогічної діяльності від змісту праці викладачів-предметників.

Вітчизняна дослідниця В.А. Фрицюк на підставі аналізу філософських, психологічних, педагогічних, акмеологічних досліджень із проблеми особистості зазначає, що проведена робота дозволяє визначити «розвиток особистості як зміни, які з часом відбуваються в будові тіла, мисленні чи поведінці людини в результаті біологічних процесів в організмі та впливу оточуючого середовища, а саморозвиток особистості як цілеспрямовану, систематичну, високоорганізовану» [8, с. 106]. Щодо безперервного професійного саморозвитку майбутніх педагогів, то вона дає таке визначення: «це постійний динамічний процес, спрямований на самоорганізацію прогресивних змін у сфері внутрішнього світу особистості студента на шляху досягнення вищих рівнів професіоналізму в педагогічній діяльності» [8, с. 107].

А.І. Смолук відзначає такі складові готовності студентів до професійного саморозвитку: 1) позитивне ставлення до професії педагога та реалізації педагогічної діяльності; 2) професійно важливі якості та

мотиви професійної діяльності, а також внутрішнє прагнення студента до професійного саморозвитку; 3) знання, вміння, навички професійного саморозвитку, які виступають засобами саморозвитку [9, с. 49].

Вітчизняний дослідник І.Б. Васильєв, визначаючи критерії готовності випускника професійно-педагогічного вищого закладу освіти до трудової діяльності в установах професійної освіти, виділив і так визначив готовність до самовдосконалення: «1) відповідність якостей і властивостей особистості вимогам стандарту професійно-педагогічного утвору; 2) володіння технологіями самопізнання й підвищення аутопсихологічної компетентності; 3) володіння раціональними способами підвищення професійно-педагогічної компетентності (ППК); 4) знання можливих варіантів способу життя сучасного педагога професійного навчання; 5) володіння технологіями виходу зі стресових станів в умовах реального педагогічного процесу» [10, с. 138]. Це надає змогу до перелічених у табл. 1 компонентів саморозвитку додати ще й такий компонент як готовність до самовдосконалення з зазначеними відповідними критеріями.

На підставі проведеного аналізу певної сукупності наукових джерел із теми професійного саморозвитку особистості педагога та здійснення низки аналітико-синтетичних процедур нами було визначено 5 ключових компонентів готовності до професійного саморозвитку педагога професійного навчання, що визначають його структуру: 1) самовизначення; 2) самооцінка; 3) самоорганізація; 4) самокерування; 5) самовдосконалення. Для кожного з цих компонентів нами було визначено сукупність критеріїв, за якими можна визначити сформованість кожного компонента структури готовності до професійного саморозвитку педагога професійного навчання. Результати цієї роботи подано у табл. 1.

Узагальнюючи зміст виділених нами компонентів, під професійним саморозвитком педагога професійного навчання ми будемо розуміти цілеспрямований процес самореалізації його особистості шляхом формування й подальшого вдосконалювання знань, умінь, навичок, а також професійно-особистісних якостей, необхідних для успішної діяльності з організації, проектування й реалізації освітнього процесу в установах професійної (професійно-технічної) освіти

та виробничо-технологічного процесу на підприємствах і в організаціях.

До цього слід додати, що надалі будемо вважати, що компоненти професійного саморозвитку майбутнього педагога професійного навчання є елементом структури його особистості, котрі відбивають досвід його навчально-пізнавальної діяльності, який за час навчання в закладі вищої освіти повинен трансформуватися спочатку в досвід навчально-професійної, а потім і професійно-педагогічної діяльності, формуючи поступово готовність педагога професійного навчання до професійно-особистісного саморозвитку. Надалі розглянемо поняття «готовність» стосовно діяльності, взагалі, та професійної діяльності зокрема.

Так, український науковець А.Є. Книш, досліджуючи різні підходи до визначення поняття готовності до професійної діяльності в роботах вітчизняних та зарубіжних учених зазначає, що «Вітчизняна система поглядів базується на діяльнісному підході та описує готовність як стійку характеристику особистості, що ґрунтується на наявності у людини професійно значущих якостей, знань, умінь та навичок, цілей, мотивів та цінностей. Важливою рисою саме вітчизняної школи є те, що готовність не ототожнюється з компетентністю» [11, с. 43]. І.П. Варава констатує, що «На думку вчених, це поняття варто розглядати як цілісну систему або багатосторонній, багатофакторний, соціально детермінований та психологічно орієнтований багаторівневий процес, де на основі певних перманентних суперечностей здійснюється становлення особистості, формується її пізнавальна, моральна, творчонадситуативна активність» [12, с. 108]. Т.А. Гармаш уточнює, що «готовність є істотною передумовою ефективності діяльності. Вищий рівень її допомагає молодому фахівцеві високоякісно виконувати свої професійні обов'язки, обґрунтовано застосовувати знання, використовувати досвід, перебудовувати професійні дії відповідно до складних ситуацій» [13, с. 7].

Виходячи з вищесказаного, під готовністю майбутніх педагогів професійного навчання до професійного саморозвитку розуміємо інтегративний особистісний конструкт, котрий є потенціалом для формування знань, умінь і навичок, а також професійно-особистісних якостей, необхідних для цілеспрямованої регуляції й оцінки власної діяльності зі здійснення професійної освіти кваліфікованих кадрів та забезпечення завдань навчально-виробничої діяльності.

**Структура готовності майбутнього педагога професійного навчання
до професійного саморозвитку**

Компоненти професійного саморозвитку	Критерії
I. Самовизначення	<ul style="list-style-type: none"> – позитивне ставлення до професійно-педагогічної діяльності; – сприйняття себе як майбутнього педагога професійного навчання із прийняттям норм і критеріїв професіоналізму в освітній і виробничо-технологічній діяльності; – визначення перспектив самореалізації в професійно-педагогічній діяльності, – наявність потреб, цілей, планів і мотивів професійного зростання; – усвідомлення особливостей процесу саморозвитку педагога професійного навчання;
II. Самооцінка	<ul style="list-style-type: none"> – здатність до самоспостереження, критичного оцінювання й аналізу результатів своєї психолого-педагогічної, методичної й виробничо-технологічної діяльності; – здатність до оцінки власних професійних можливостей з вдосконалюванню освітнього й виробничо-технологічного процесів на основі останніх досягнень науки, у тому числі педагогічної, культури й техніки, завдань модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти, галузей виробництва й економіки; – здатність до осмислення й оцінки власних можливостей, у тому числі й креативних, з подолання утруднень, проблем професійно-педагогічної діяльності; – здатність правильно оцінювати й визнавати досягнення інших педагогів професійного навчання, виділяючи й ухвалюючи позитивний досвід їхньої освітньої й виробничо-технологічної діяльності; – здатність до визнання помилок і корекції власної педагогічної й виробничо-технологічної діяльності;
III. Самоорганізація	<ul style="list-style-type: none"> – здатність до організації власного часу, власних інтелектуальних і емоційно-вольових ресурсів для підвищення ефективності діяльності з проєктування, розробки, організації, оптимізації й забезпечення освітнього й виробничо-технологічного процесів; – уміння цілеспрямоване використовувати прийоми з вдосконалювання власної психолого-педагогічної, методичної й виробничо-технологічної діяльності; – здатність прогнозувати результати власної психолого-педагогічної, методичної й виробничо-технологічної діяльності; – здатність проявляти креативність, творчість, ініціативу в досягненні успіху в психолого-педагогічній, методичній і виробничо-технологічній діяльності
IV. Самокерування	<ul style="list-style-type: none"> – здатність самостійно визначити мету, завдання й етапи власного професійного саморозвитку з урахуванням концептуальних напрямків розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти й галузей економіки, досягнень науки (у тому числі педагогічної), культури й техніки; – здатність визначати засоби саморозвитку й застосовувати навички самоосвітньої діяльності; – здатність до генерування й застосування в психолого-педагогічній, методичній і виробничо-технологічній діяльності власних ідей з метою вдосконалювання підвищення їх результативності
V. Самовдосконалення	<ul style="list-style-type: none"> – відповідність якостей і властивостей особистості вимогам стандарту професійно-педагогічного утвору; – володіння технологіями самопізнання й підвищення аутопсихологічної компетентності; – володіння раціональними способами підвищення професійно-педагогічної компетентності (ППК); – знання можливих варіантів способу життя сучасного педагога професійного навчання; – володіння технологіями виходу зі стресових станів в умовах реального педагогічного процесу.

Узагальнюючи результати аналізу психолого-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що готовність майбутнього педагога професійного навчання до професійного саморозвитку є багатоаспектним особистісним утворенням, а його функціонування можна трактувати як єдність пов'язаних між собою таких функціональних компонентів: 1) мотиваційно-ціннісного; 2) когнітивно-діяльнісного; 3) рефлексивно-оцінного. Розглянемо кожний з цих компонентів.

Серед згаданих вище функціональних компонентів безумовну провідну роль відіграє мотиваційно-ціннісний компонент, який визначає мотиваційні установки майбутнього педагога професійного навчання на професійне самовизначення й подальше самовдосконалення. Цей компонент відбиває розуміння й прийняття цінностей професійного розвитку, усвідомлення особистісної значимості й змісту здобуття професії педагога професійного навчання, потребу в професійно-творчій самореалізації, потребу й особистісну установку на професійний саморозвиток, спрямованість на професійні цінності, наявність мотивів для досягнення мети професійного зростання.

Когнітивно-діяльнісний компонент у структурі готовності до професійного саморозвитку майбутнього педагога професійного навчання визначає:

- професійні знання, уміння й навички галузі розробки основних і додаткових освітніх програм, технологічних процесів;
- організацію, оптимізацію й забезпечення освітнього процесу в установах професійної освіти й виробничо-технологічного процесу на підприємствах і в організаціях;
- проектування й застосування сучасних професійно-педагогічних і виробничих технологій (у тому числі креативних і інноваційних), траєкторій і технологій професійно-кар'єрного розвитку;
- здатності до самоорганізації й самокерування педагогічною і виробничо-технологічною діяльністю;
- навички самостійної пізнавальної діяльності.

Рефлексивно-оцінний компонент готовності до професійного саморозвитку майбутнього педагога професійного навчання відбиває:

здатність здійснювати рефлексію власного життєвого й професійного шляху, самооцінку

професійної діяльності й індивідуально-психологічних особливостей (креативності, логічного й критичного мислення), об'єктивне оцінювання чужих досягнень;

визначення перспектив, напрямків, механізмів і інструментів професійного саморозвитку.

Професійна рефлексія педагога професійного навчання, у свою чергу, спрямована на усвідомлення себе як професіонала в галузі як освітньої, так і виробничо-технологічної деталістості; критичну оцінку своїх дій, поведінки, іміджу з визначенням вимог і засобів професійного саморозвитку; моделювання наслідків і прогнозування дій із саморозвитку.

Висновки. 1. Завдання модернізації системи підготовки й підвищення кваліфікації професійно-педагогічних кадрів з урахуванням потреб ринку праці, інноваційного розвитку галузей економіки й досягнень науково-технічного прогресу визначають необхідність формування в майбутніх педагогів професійного навчання готовності до професійного саморозвитку. Це, у свою чергу, робить актуальними дослідження проблем готовності до такого саморозвитку як під час здобуття професійно-педагогічної освіти майбутніми педагогами професійного навчання, так і вже під час їх самостійної професійної діяльності.

2. Проведений аналіз наукових досліджень із проблеми дослідження дозволив дати такі визначення щодо професійного саморозвитку педагога професійного навчання. Професійний саморозвиток педагога професійного навчання – це цілеспрямований процес самореалізації його особистості шляхом формування й подальшого вдосконалювання знань, умінь, навичок, а також професійно особистісних якостей, необхідних для успішної діяльності з організації, проектування й реалізації освітнього процесу в установах професійної (професійно-технічної) освіти та виробничо-технологічного процесу на підприємствах і в організаціях.

3. Із психологічної точки зору готовність майбутніх педагогів професійного навчання до професійного саморозвитку є інтегративним особистісним конструктом, який є потенціалом для формування знань, умінь і навичок, а також професійно-особистісних якостей, необхідних для цілеспрямованої регуляції й оцінки власної діяльності зі здійснення професійної освіти кваліфікованих кадрів та забезпечення завдань навчально-виробничої діяльності.

4. Узагальнюючи результати аналізу психолого-педагогічної літератури, було зроблено висновок, що готовність майбутнього педагога професійного навчання до професійного саморозвитку є багатоаспектним особистісним утворенням, а його функціонування можна трактувати як єдність пов'язаних між собою певних функціональних компонентів: 1) мотиваційно-ціннісного; 2) когнітивно-діяльнісного; 3) рефлексивно-оцінного.

5. Проведений аналіз наукових джерел із проблеми професійного саморозвитку особистості педагога та здійснення певних аналітико-синтетичних процедур дало змогу визначити 5 ключових компонентів структури готовності до професійного саморозвитку

Список використаних джерел:

1. Рибалка В. В. Психологія праці особистості : навч.-метод. посіб. / В. В. Рибалка. – Київ ; Кременчук : ПП Щербатих, 2006. – 76 с.
2. Балл Г. О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти / Г. О. Балл // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С. 21–36.
3. Малхазов О. Р. Психологія праці : навч. посіб. / О. Р. Малхазов. – Київ : Центр навчальної літератури, 2010. – 208 с.
4. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія / О. М. Кокун. – Київ : ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. – 200 с.
5. Колодницька О. Д. Стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проектних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. Д. Колодницька ; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2012. – 200 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 375 с.
7. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання : підручник для студентів вищ. навч. закладів / О. Е. Коваленко. – Харків : Вид-во НУА, 2005. – 359 с.
8. Фрицюк В. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / В. А. Фрицюк. – Вінниця, 2017. – 532 с.
9. Смолюк А. І. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. І. Смолюк. – Київ, 2017. – 233 с.
10. Васильєв І. Б. Теоретичні та методичні основи підготовки педагогів професійного навчання : монографія / І. Б. Васильєв. – Харків : Смуґаста типографія, 2014. – 448 с.

педагога професійного навчання: 1) самовизначення; 2) самооцінка; 3) самоорганізація; 4) самокерування; 5) самовдосконалення. Для кожного з цих компонентів було визначено сукупність критеріїв, за якими можна визначити рівень сформованість кожного компонента зазначеної готовності.

Перспективи подальших досліджень.

Перспективним напрямом подальших досліджень цієї проблематики є вивчення інформаційно-освітнього середовища та умов, за яких здійснюється професійний саморозвиток педагога професійного навчання, як під час здобуття професійно-педагогічної освіти, так і під час самостійної професійно-педагогічної діяльності.

11. Книш А. Є. Поняття готовності до професійної діяльності в роботах вітчизняних та зарубіжних учених / А. Є. Книш // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2015. – № 2. – С. 37–45.

12. Варавя І. П. Аналіз дефініції «готовність» у контексті у контексті професійної підготовки майбутніх техніків-програмістів / І. П. Варавя // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2018. – Вип.37. – С. 104–109.

13. Гармаш Т. А. Готовність до професійної діяльності як передумова ефективності управлінської діяльності майбутнього фахівця з логістики / Т. А. Гармаш // Науковий огляд. – 2017. – № 4(36). – С. 1–10.

References

1. Rybalka, VV 2006, *Psycholohiia pratsi osobystosti [Psychology of personality work]*, PP Shcherbatykh, Kyiv ; Kremenchuk.
2. Ball, HO 1997, 'Psycholoho-pedahohichni zasady humanizatsii osvity' [*Psychology and pedagogical principles of humanization of education*], *Osvita i upravlinnia*, no 2, Pp. 21–36.
3. Malkhazov, OR 2010, *Psycholohiia pratsi [Psychology of work]*, Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv.
4. Kokun, OM 2012, *Psycholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia [Psychology of professional formation of the modern professional]*, Inform.-analit. ahenstvo, Kyiv.
5. Kolodnytska, OD 2012, 'Stymulivannia profesiinoho samorozvytku maibutnoho vchytelia humanitarnoho profilu zasobamy proektnykh tekhnolohii' [*Stimulation of professional self-development of future teacher of a humanitarian profile means of design technologies*], Kand. ped. nauk abstract, Khmelnytskyi.
6. Honcharenko, SU 1997, 'Ukrainskyi pedahohichni slovnyk' [*Ukrainian pedagogical dictionary*], Lybid, Kyiv.

7. Kovalenko, OE 2005, *Metodyka profesiinoho navchannia [Methods of professional training: a textbook for students of higher educational institutions]*, Vyd-vo NUA, Kharkiv.

8. Frytsiuk, VA 2017, 'Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh pedahohiv do bezperervnogo profesiinoho samorozvytku' [*Theoretical and methodical principles of training of future teachers for continuous professional self-development*], Doct. ped.n. abstract, Vinnytsia.

9. Smoliuk, AI 2017, 'Profesiinyi samorozvytok maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v osvitnomu seredovyshchi pedahohichnogo koledzhu' [*Professional self-development of future elementary school teachers in the educational environment of teacher training college*], Kand. ped. nauk abstract, Kyiv.

10. Vasyliiev, IB 2014, *Teoretychni ta metodychnizasady pidhotovky pedahohiv profesiinoho navchannia [Theoretical and methodological bases of vocational teacher training: a monograph]*, Smuhasta typohrafiia, Kharkiv.

11. Knysh, AYe 2015, 'Poniattia hotovnosti do profesiinoi diialnosti v robotakh vitchyznianskykh ta zarubizhnykh uchenykh' [*Concept of readiness for professional activity of robots of domestic and foreign scientists*], *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnykh systemamy*, no 2, Pp. 37-45.

12. Varava, IP 2018, 'Analiz defynitsii «hotovnist» u konteksti u konteksti profesiinoi pidhotovky maibutnikh tekhnikiv-prohramistiv' [*The analysis of a definition "readiness" in a context in the context of vocational training of future technicians-programmers*], *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*, iss. 37, Pp. 104-109.

13. Harmash, TA 2017, 'Hotovnist do profesiinoi diialnosti yak peredumova efektyvnosti upravlinskoї diialnosti maibutnogo fakhivtsia z lohistyky' [*Readiness for professional activity as a prerequisite of efficiency of administrative activity of future expert on logistics*], *Naukovyi ohliad*, no 4(36), Pp. 1-10.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2024 р.